

Νεανικά Ἀγκυροβολήματα

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΓΕΡΑΠΥΤΝΗΣ ΚΑΙ ΣΗΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΤΕΥΧΟΣ 66ο ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2012

Κατηχητικά κεφάλαια Ἐκκλησιαστικὴ ποίηση (ὕμνογραφία)

Ὅπως οἱ εἰκόνες εἶναι τὸ ἔνδυμα τῆς ἄνευ λόγου ὁμιλίας γιὰ τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ ποῦ ἔγινε ἄνθρωπος, ἔτσι καὶ ὁ ποιητικὸς λόγος πρόσφερε τὸ ἔνδυμά του στὸν Λόγο ποῦ ἦλθε νὰ ἐνδύσει τὴν ἀλογία μας.

Δὲν ξέρω ἀπὸ πότε καὶ μετὰ ἔγινε ἡ διάκριση ἀνάμεσα στὸν κοινὸ-καθημερινὸ λόγο καὶ στὸν ποιητικὸ λόγο. Φαντάζομαι, ὅμως, ὅτι μιὰ μορφή ποιητικοῦ λόγου ὑπῆρχε πρὶν τὴν πρώτη καταγραφή του. Ἐδῶ γεννιέται ἓνα ἐρώτημα: ποιά ἀνάγκη ἔκανε τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐκφραστεῖ ποιητικά, μ' ἓναν τρόπο διαφορετικὸ ἀπὸ τὸν χρηστικὸ τρόπο τῆς γλώσσας; Ἡ ἀπάντηση βρίσκεται, νομίζω, στὴν ἴδια τὴ λέξη, ποίηση.

Ἡ λέξη ποίηση σημαίνει δημιουργία καὶ ὁ ποιητὴς εἶναι δημιουργός. Παίρνει τὸ ὕλικό του ἀπὸ τὴ γλώσσα τῶν ἀνθρώπων τοῦ καιροῦ του γιὰ νὰ φτιάξει, μὲ μιὰ γλώσσα καταδικῆ του, κάτι ποῦ δὲν ὑπῆρχε ἴσαμε τότε.

Προσωπικά, στὸ γεγονὸς αὐτὸ βλέπω νὰ καθρεφτίζεται ὁ ἀρχέγονος πόθος τοῦ ἀνθρώπου νὰ μοιάσει στὸ δημιουργό του καὶ πρῶτο Ποιητή. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη ὅλοι κουβαλάμε τὸν ποιητὴ μέσα μας, ἀλλὰ μονάχα σὲ κάποιους λίγους ἀπὸ ἐμᾶς ἔχει δοθεῖ ἡ χάρις νὰ τὸν φανερώσουν. Αὐτὴ ἡ φανέρωση εἶναι μιὰ ιδιαίτερη διακονία. Ὁ ποιητὴς γίνεται, θὰ ἔλεγα, ἓνα παράθυρο ἀπ' ὅπου περνᾷ

στὸν κτιστὸ κόσμον τὸ Φῶς τοῦ ἄκτιστου κόσμου. Τὸ Φῶς αὐτὸ εἶναι προσιτὸ μόνο στοὺς «... διαβεβηκότας ἐν θεωρίᾳ» (Ἁγ. Γρηγόριος Θεολόγος) καί, γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦσῃ ἓνα λόγο τοῦ Παπαδιαμάντη, στοὺς «ἀλαφροῖσκιωτους» (Ἄνθος τοῦ Παλοῦ).

Ἡ ποιότητα τοῦ ποιητικοῦ λόγου δὲν εἶναι ἴδια σὲ ὅλους. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ πόσο διάφανος εἶναι ὁ ποιητὴς ὥστε νὰ ἐπιτρέπει στὸ Φῶς νὰ περάσει μέσα ἀπὸ αὐτόν. Ὅσο πιὸ διάφανος εἶναι, τόσο περισσότερο φῶς ἀφήνει νὰ περάσει, τόσο πιὸ ἀληθινὸς γίνεται ὁ ἴδιος καὶ ὁ λόγος του.

Στὴν ἐκκλησιαστικὴ (ὄχι στὴ θρησκευτικὴ) ποίηση νομίζω πῶς αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ (ὄχι οἱ θρησκευτικοὶ) ποιητὲς ἔγιναν τόσο διάφανοι (ἐξ αἰτίας τῆς καθαρότητος καὶ τοῦ Θεοῦ φωτισμοῦ) ὥστε μέσα ἀπ' αὐτοὺς νὰ περάσει τὸ Φῶς τοῦ Λόγου καὶ νὰ φωτίσει μὲ τὴν ἀλήθεια

τοῦ τὸν ἄνθρωπο. Τὸ φῶς αὐτὸ μιᾶ μόνο του, δὲν χρειάζονται τεχνικὲς γιὰ τὴν προώθησή του. Εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ πού πείθει καὶ ζεσταίνει τὶς καρδιές αὐτῶν πού ψάχνουν κάτι ὁμορφο καὶ ἀληθινό.

Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ σαρκωμένη στὴν ποίηση π.χ. τῆς Μ. Ἑβδομάδας μὲ τὰ ἐκπληκτικὰ κάλλους τροπάρια ὅπως: «Ὁ Νυμφίος ὁ κάλλει ὠραῖος παρὰ πάντας ἀνθρώπους...» ἢ τὸ πολὺ τρυφερό: «ῶ γλυκύ μου ἔαρ...» καὶ τόσα ἄλλα, γλυκαίνει τὴν καρδιά μας καὶ τὴν σημαδεύει βαθιὰ μὲ τὴν ὁμορφιά της, τὴν ὁμορφιά ἑνὸς κόσμου γεμάτου φῶς πού ἔρχεται νὰ φωτίσει τὴ σκοτεινὰ τοῦ δικοῦ μας κόσμου.

Σὰν τὸ φῶς πού ἔρχεται ἀπαλά, γλυκά, χωρὶς βία καὶ ξιπασμένη μεγαλοστομία νὰ δεχτοῦμε τοὺς ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας, τὰ «τραγούδια τοῦ Θεοῦ» πού λέει ὁ Παπαδιαμάντης, γιὰ νὰ γίνουμε μέτοχοι τοῦ φωτός.

παπα - Νικόλας Ἀλεξάκης

«Γιά τούς πεινασμένους τοῦ νάρθηκα, για τούς λαβωμένους τῶν στασιδιῶν»

Ἀνάμεσα στίς λειτουργικές τέχνες, πού καλλιεργήθηκαν καί ἀναπτύχθηκαν μέσα στήν Ὁρθόδοξη Παράδοσή μας εἶναι καί ἡ ὕμνογραφία. Καρπός καί αὐτή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τῆς ἐμπειρίας τῆς θεώσεως τῶν μελῶν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, δηλαδή τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας μας. Ἄν ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι ἡ καρδιά, πού στέλνει τό αἷμα στό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὕμνογραφικός πλοῦτος τῆς θείας λατρείας μας εἶναι οἱ πνεύμονες, πού τροφοδοτοῦν μέ ὀξυγόνο ὅλα τά μέλη τῆς.

Τό αἷμα καί τό ὀξυγόνο εἶναι τά ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς ζωῆς. Τό Μυστήριό τῆς Θείας Εὐχαριστίας καί ὅλη ἡ λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας μέ τίς ἱερές ἀκολουθίες τῆς, τά ἀναγνώσματα, τούς ψαλμούς, τούς ὕμνους, τά τροπάρια, τούς κανόνες, τή μουσική τῆς, τό τυπικό τῆς, τίς εἰκόνες τῆς, τά καντήλια τῆς, τό θυμιάμα τῆς, εἶναι τό Αἷμα καί τό ὀξυγόνο τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς. Μέσα σ' αὐτό τό κλίμα ἀρπάζεται ὁ πιστός ἀπό τά «χαμαίζηλα» πράγματα τοῦ κόσμου τούτου καί «μυσταγωγεῖται» στή γνώση καί στή μέθεξη τῶν μυστηρίων τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Γιατί μέσα στή λατρεία τῆς

Ἐκκλησίας μας ὅλες οἱ λειτουργικές τέχνες λειτουργοῦν ὡς «ἓνα εἶδος πνευματικῆς κνισάρας, ἀπ' ὅπου περνώντας οἱ παχυλές καί σαρκικές αἰσθήσεις μας γίνονται πνευματικές, ἐξαγιαζονται καί γίνονται ἄξιες νά γευτοῦν τά μυστήρια τοῦ Θεοῦ».

«Ἡ Ἐκκλησία, λέει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κροστάνδης, μέσ ἀπό τό ναό καί

τή θεία λατρεία ἐπενεργεῖ σέ ὀλοκλήρο τόν ἄνθρωπο, τόν μορφώνει ἐξ ὀλοκλήρου. Ἐπενεργεῖ σέ ὅλες του τίς αἰσθήσεις, στό νοῦ του, στήν καρδιά του. Μέ τή λάμψη τῶν εἰκόνων καί ὄλου τοῦ ναοῦ. Μέ τίς κωδονοκρουσίες. Μέ τήν ἱερά ὕμνωδια. Μέ τήν εὐωδία τοῦ θυμιάματος. Μέ τόν ἀσπασμό τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ Σταυροῦ καί τῶν εἰκόνων. Μέ τόν γλυκό ἦχο τῶν ἀναγνωσμάτων τῆς

Ἁγίας Γραφῆς. Μέ τή θεία κοινωμία. Ὅρασις, ἀκοή, γεῦσις, ὄσφρησις, ἀφή- ὄλοι οἱ δρόμοι τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων φέρουν τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ μέσα μας».

Τί εἶναι λοιπόν ἡ ὕμνογραφία τῆς Ἐκκλησίας μας; Ἐξαγιασμός τῆς ἀκοῆς. Μετοχή θείας Χάριτος. Ἐνέργεια μυστική τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Παράδειστος τερπνός. «Κήπος χαρίτων».

Αλαλαγμός ψυχῆς. «Καρπός χειλέων εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς». Γλυκόφθογγος λύρα τοῦ Παρακλήτου. «Οὐράνια ἄρμονία, πού ἔπαιξαν γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ χορδές εὐγενῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν, μυστικές λύρες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Μέθη πνευματική. «Οἶνος κατανύξεως».

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς παραγγέλει: «Νά μὴ μεθάτε μέ κρασί, πού ὁδηγεῖ στὴν ἄσωτεία, ἀλλὰ νά γεμίζετε μέ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Νά τραγουδάτε στίς συνάξεις σας ψαλμούς καὶ ὕμνους καὶ πνευματικές ᾠδές· νά ψάλλετε μέ τὴν καρδιά σας στὸν Κύριο» (Εφ. 5,18). Ὅλες οἱ Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι διανθισμένες μέ ψαλμούς καὶ ὕμνους καὶ ᾠδές πνευματικές. Οἱ ψαλμοὶ τοῦ Δαβίδ, οἱ ὕμνοι, τὰ τροπάρια καὶ οἱ κανόνες τῆς Παρακλητικῆς, τοῦ Τριωδίου, τοῦ Πεντηκοσταρίου καὶ τῶν Μηναιῶν, τὸ Θεοτοκάριο, ὅλα τὰ λειτουργικά βιβλία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μας, συνθέτουν τὸ «πάντερπνον ἄσμα», πού ποτίζει τίς φιλόθεες καὶ φιλάγιες ψυχές μέ «οἶνον κατανύξεως». «Ποιήματα» ἁγίων ποιητῶν, μελωδῶν καὶ μουσουργῶν. Γεννήματα τοῦ ἀνθρώπινου λόγου συγκερασμένου μέ τὴν ἄνωθεν σοφία

στό μυστικό του ἐρωτικό διάλογο μέ τόν Ἅγιο Τριαδικό Θεό, μέ τόν Σωτήρα Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, μέ τὴν Παναγία Μητέρα Του καὶ μέ τούς Ἁγίους Του. Ὁ Προφήτης Δαβίδ ἐκστατικός «κρούει τὴν κινύραν» καὶ συμπάλλει μαζί μας τούς γλυκύτετους Ψαλμούς. Ὁ Ρωμανός ὁ Μελωδός ἀνασυνθέτει τὰ κοντάκια στό ὕφος καὶ τό ἦθος τοῦ Ἀκαθίστου. Ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός

«ἀνοίγει τὸ στόμα» του καὶ «ἐρεύγεται λόγον τῇ Βασιλίδι Μητρί». Κάθε φορά πού ψάλλομε κανόνες μέ τούτο τόν Εἰρμό, ἐκεῖνος μᾶς κανοναρχεῖ. Μαζί μέ τόν θετό ἀδελφό του Κοσμᾶ μᾶς συνεγείρουν μέ τούς λιγυρόφθογγους ἀσματικούς κανόνες τους στὴν ἐξύμνηση τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν. Ὁ Ἄνδρέας Κρήτης μέ τὸ Μέγα Κονόνα του προσφέρει ὡς

μυστική ἐξομολόγηση τὰ κρίματα «πασῶν τῶν γενεῶν» γιὰ ἐξιλέωση στό Θεό. Μά καὶ ὁ λυρικότατος ὕμνογράφος τῶν ἐσχάτων χρόνων Γεράσιμος ὁ Μικραγιαννανίτης, «πάντων τῶν παλαιῶν ἀνέμαξε τὰ χαρίσματα καὶ τὰς ἀρετάς». Ὁ μελιστάλακτος ποιητικός λόγος του καὶ τὸ μέγεθος τῆς ὕμνογραφικῆς παραγωγῆς του ἐπιμαρτυροῦν τὴ συνέχεια τῶν δωρεῶν τοῦ Παρακλήτου μέσα στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι, οἱ ἐπόνυ-

μοι καί ανώνυμοι άσματογράφοι, έλάλησαν «ύπό Αγίου Πνεύματος φερόμενοι». Τό χάρισμά τους τό έδωσαν στην Έκκλησία, γιά νά δοξάζεται ο Θεός «έν ένι στόματι καί μι ά καρδιά». Είναι μεγάλη εύλογία νά λατρεύεις τόν Θεό «σύν π άσι τοίς άγίοις». Νά τόν ύμνείς μέ τούς ίδιους ύμνους, πού τόν ύμνησαν επί αιώνες αιώνων οί Πατέρες μας. Νά βιώνεις τό παρελθόν καί τό μέλλον άλληλοπεριχωρούμενα σ' έναν αιώνιο, άπεριόριστο καί άπειρο παρόν. [«Είς τήν πραγματικότητα τό μόνον ύπάρχον έν τή Έκκλησία είναι τό άπειρον παρόν» (Άγιος Ιουστίνος Πόποβιτς)]. Οί αυτοσχέδιες προσευχές καί τά «γλυκανάλατα» χριστιανικά «τραγουδάκια» σέ αποξενώνουν από τό ήθος καί τό ύφος τής Όρθόδοξης Παράδοσης. Καλλιεργούν τό πνεύμα τής φαρισαϊκής «ύψηγορίας» καί τής αυτοδικαίωσης, τό όποιο διαπότισε τό δυτικό χριστιανισμό.

Άντίθετα τό όρθόδοξο ήθος, πού προβάλλει ή ύμνογραφία τής Έκκλησίας μας, είναι ό άάλητος τελωνικός στεναγμός, ή ταπείνωση, ή αυτομεμψία καί τό «χαροποιόν πένθος». Οί ύμνοι σου φανερώνουν τήν άβυσσο τής ψυχής σου χωρίς νά σέ οδηγούν στην άπόγνωση. [«Κράτα τό νοϋ σου στόν Άδη καί μήν άπελπίζεσαι» (Άγιος Σιλουανός Άθωνίτης)]. Σέ άποκαλύπτουν ρεαλιστικά καί σέ θεραπεύουν παρακλητικά. «Πλατώνουν» τήν καρδιά σου μέσα στην εύρυχωρία τής αγάπης του Θεού καί τή μεθούν μέ τή νηφάλια μέθη τής θείας κατάνυξης καί τής έν Χριστώ χαράς. Σέ τρέφουν μέ

«μελωδική καί εύπεπτη εύαγγελική τροφή» καί σέ χειραγωγούν έμπειρικά στην θεραπευτική μέθοδο τής Όρθόδοξης άσκητικής μέσα από τά τρία στάδια τής πνευματικής ζωής, πού είναι ή κάθαρση, ό φωτισμός καί ή θέωση. Αυτό πού βλέπομε σέ όλα τά τροπάρια, αλλά κυρίως στους κανόνες των Άγιων, όπου έξυμνούνται τά άσκητικά τους παλαιίσματα, ή ύπομονή στους πειρασμούς καί τά μαρτύρια, αλλά καί οί θείες ελλάμψεις τους, ή θεωρία του Θεού καί ή άπόλαυση των αιώνιων αγαθών τής Βασιλείας των ουρανών.

Άκόμα, μέσα από τούς ύμνους τής θείας λατρείας τής Έκκλησίας μας καλλιεργείται στους πιστούς ή δογματική συνείδηση. Στην Όρθοδοξία δέν χωρίζεται τό δόγμα από τό ήθος. Τό δόγμα προσδιορίζει τό ήθος καί τό ήθος έκφράζεται από τό δόγμα. Όλα τά δόγματα τής Όρθόδοξης πίστης μας προσφέρονται στό λαό ως «εύληπτη τροφή» μέ τή μελωδική κατήχηση των ύμνων τής Έκκλησίας μας. Όταν, γιά παράδειγμα, ψάλλομε τούς Τριαδικούς Κανόνες ή τό «Δόξα Πατρί καί Υίω καί Αγίω Πνεύματι» ή τό «Πάτερ, Λόγε, Πνεύμα, Τριάς ή έν Μονάδι», τότε ή χάρη του Μυστηρίου τής Άγίας

ως ἂν μελετᾶται ἡ ὕμνογραφία, εἶναι ἱκανή νά καταδείξει τόν πλοῦτο τῆς πολιτιστικῆς κληρονομίας μας καί τήν αὐτοσυνειδησία τῆς πολιτισμικῆς μας ταυτότητας.

Ἡ γλώσσα τῆς ὕμνογραφίας τῆς Ἐκκλησίας μας δέν κατανοεῖται μέ τή λογική. Προσλαμβάνεται ἀπό τήν καρδιά, γιατί τή διαποτίζει ἡ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύ-

Τριάδος μᾶς ἐπισκιάζει καί ἡ γνώση Του ἀποκαλύπτεται ὡς θεία ἐνέργεια στήν καρδιά καί δέν χρειαζόμαστε τήν κατανόησή του μέ τή διάνοια. Αὐτή ἡ «γνώση» μπορεῖ νά ὑπάρχει στήν καρδιά μιᾶς ἀπλῆς καί ἀγράμματης γαιτιάς καί νά λείπει ἀπό ἕνα καθηγητῆ Πανεπιστημίου, τῆς Δογματικῆς, ὁ ὁποῖος ἐξετάζει καί ἀναλύει ἐπιστημονικά τή θεωρία τῶν δογμάτων. Ἄν προσεύχεσαι ἀληθινά γίνεσαι Θεολόγος. Κι αὐτό εἶναι τό μεγαλεῖο τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μας, ὅτι σέ μνεῖ μυστικά καί ἀθόρυβα στήν ἐμπειρική θεολογία τῶν Ἁγίων Πατέρων μας.

Τέλος, ἡ λειτουργική τέχνη τῆς ὕμνογραφίας φανερώνει τόν πλοῦτο καί τό κάλλος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας στήν πίο ποιητική καί πνευματική της ἔκφραση. Καμία ἄλλη γλώσσα δέν μπορεῖ νά ἀποδώσει μέ τά κτιστά της «ρήματα» τά «ἄρρητα ρήματα» τῆς θείας Ἀποκαλύψεως καί τῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας τῶν θεουμένων, ὅσο ἡ Ἑλληνική. Τό λογοτεχνικό κάλλος τῆς Λειτουργικῆς γλώσσας εἶναι ἄφθαστο. Καί μόνο ἀπό αὐτῆς τῆς ἀπόψε-

ματος καί τό Ἅγιο Πνεῦμα πρῶτα ἐπισκιάζει τήν καρδιά, δηλαδή τό νοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί ὕστερα ἀγιάζει καί τή διάνοια. Ζήτησαν ἀπό τόν Ἅγιο παπᾶ Νικόλα τόν Πλανᾶ πνευματικά του παιδιά νά τούς ἐξηγήσει τίς ἱαμβικές καταβασίες τῶν Χριστουγέννων καί ἀπάντησε μέ παιδική ἀπλότητα: «Αὐτά παιδί μου εἶναι Γαλλικά καί δέν τά καταλαβαίνω»! Δέν τά καταλαβαίνει ἡ διάνοια του, ὅμως τά ἔψαλλε μέ ζήλο καί κατάνυξη καί ἡ χάρη τους μεταγχιζόταν ἀπ' εὐθείας στήν καρδιά. Διαφορετικά, πῶς ἐξηγοῦνται οἱ πολῦρες ἀγρυπνίες του, οἱ νυχθήμερες ἀκολουθίες του, χωρίς νά παραλείπει οὔτε «νή», οὔτε «σίγμα» καί τά «ιδιόρρυθμα» τυπικά του; Φαίνεται πῶς εἶχε μάθει αὐτός ὁ ἀπλοϊκός καί ἀγράμματος παπᾶς τό «κλειδί» τῆς «κατανόησης» γιά νά χαιρεταί τούς θησαυρούς καί νά ρουφᾷ τό μέλι, πού κρύβονται μέσα στά «γράμματα» τῆς Ἐκκλησίας μας.

Καί ὁ μακαριστός γέροντας Εὐμένιος στό «Λοιμωδών», «συνεπαρμένος» κάποτε ἀπό τά «ἀκαταλαβίστικα» τροπάρια τοῦ Μεγάλου Κανόνα τοῦ

Ἁγίου Ἀνδρέα Κρήτης, βγήκε στήν Ὁραία Πύλη καί εἶπε μετά τήν Ἀπόλυση: «Εὐχομαι τά ἅγια γράμματα καί τά ἅγια λόγια καί οἱ ἱεροί ψαλμοί τοῦ Μεγάλου Κανόνος τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης νά σκέπουν, νά ὀδηγοῦν καί νά φωτίζουν ὅλη τή ζωή σας καλά μου παιδιά. Σᾶς εὐχαριστῶ». Χρειαζόταν ἄλλο κήρυγμα ἀπό τόν παππούλη πιό πειστικό καί πιό κατανοητό;

Ἔτσι ξέρει νά μᾶς χορταίνει ἡ μητέρα μας Ἐκκλησία μέσα ἀπό τό στρωμένο πλούσιο τραπέζι τῆς λειτουργικῆς της παράδοσης.

Αὐτή ἡ παράδοση ἔθρεψε τόσους αἰῶνες τό λαό μας καί τόν πότισε μέ τά νάματα τῆς ἀληθινῆς εὐσέβειας. Οἱ παπποῦδες μας καί οἱ γιαγιάδες μας καί οἱ πνευματικοί πατέρες μας, πού μᾶς ἔμαθαν τό ἀλφαβητάρι τῆς πίστεως, μέσα σ' αὐτό τό κλίμα τῆς λειτουργικῆς ζωῆς ζοῦσαν καί ἀνέπνεαν. Τό Ψαλτήρι καί ἡ Σύνοψη ἦταν πάντα στό προσκεφάλι τους. Προσεύχονταν μέ τά «γράμματα» τῆς Ἐκκλησίας. «Προέφθανον ἐν ἄωριᾷ» στό Ναό γιά νά μή χάσουν τόν «Ἐξάψαλμο». Ἀπό τή συνεχή ἀκρόαση ἀποστήθιζαν τροπάρια καί ψαλμούς. Ἡ καρδιά τους καταλάβαινε πιό πολλά ἀπ' ὅτι τό μυαλό. Τούς τραβοῦσε περισσότερο ἡ γεύση ἀπό τή γνώση ἢ μάλλον ὑποψιάζονταν ὅτι «ἡ ἀληθῆς γνώσις γεύσις ἐστι». Ὅλοι μαθητεύσαμε σ' αὐτό τό παιδαγωγικό, μαθησιακό, ψυχαγωγικό καί ἠθοπλαστικό σχολεῖο τῆς «Λογικῆς λατρείας» τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἀπ' αὐτό τό σχολεῖο ἔβγαιναν οἱ παπαδες καί οἱ δάσκαλοι τοῦ γένους μας. Τό Ψαλτήρι καί τό Ὀκταῖχι ἦταν τό πρῶτο ἀλφαβητάρι τους. Ὁ Ἅγιος Γεννάδιος Πατριάρχης Κων/πόλεως (17 Νοεμβρίου) δέν χειροτονοῦσε κανένα κληρικό ἄν δέν ἤξερε ἀπό στήθους τό Ψαλτήρι! Τί σημαίνει αὐτό γιά μᾶς σήμερα;

Ὁ Γέροντας Πορφύριος συνιστοῦσε ὡς θεραπευτική ἀγωγή κατά τῆς ἀκηδίας καί ἀθυμίας τήν ἀνάγνωση ψαλμῶν, ὕμνων καί κανόνων ἀπό τήν Παρακλητική

καί τά Μηναῖα ἢ τό Θεοτοκάριο, καθώς καί τήν Παράκληση τῆς Παναγίας, γιατί ἤξερε ἐκ πείρας πόσο ξεκουράζουν καί θεραπεύουν ὅλ' αὐτά τήν ἀνθρώπινη ψυχή.

Ἡ Ὁρθόδοξη Λειτουργική Παράδοσή μας ἔχει νά προσφέρει στέρεα τροφή καί καθάριο νερό σ' ὅλους τοὺς «πεινασμένους» καί «διψασμένους» τῆς σύγχρονης, δῆθεν προοδευτικῆς ἐποχῆς. Τό καράβι τῆς Ἐκκλησίας μας «κουβαλάει σ' ἄμπαιρια του νάμα, κερὶ καί λιβάνι γιά τοὺς πεινασμένους τοῦ νάρθηκα, γιά τοὺς λαβωμένους τῶν στασιδίων» (Ἀπό τό δίσκο «Ἄθως ὁ ἐμός» τοῦ Χρήστου Τσιαμούλη).

Μακάρι ὅλοι μας νά γευτοῦμε αὐτό τό γλυκασμό τῆς ζωντανῆς Παράδοσῆς της καί ν' ἀναπνεύουμε «ἐσαεὶ» τό ζεῖδωρο ὀξυγόνο της.

*Πρωτ. Φιλοκτίμων
Αὐγουστινάκης*

Μαρτυρίες από τόν Γέροντα Πορφύριο

«Η άναστροφή μέ τόν Χριστό, ή συζήτηση, ή μελέτη, ή ψαλτική, τό καντηλάκι, τό θυμίαμα γίνονται τό κατάλληλο κλίμα, ώστε όλα νά γίνουν άπλά, «έν άπλότητι καρδιάς» (Σοφ. Σολ. 1,13). Διαβάζοντας τίς ψαλμωδίες, τίς ακολουθίες, μέ έρωτα, χωρίς νά τό καταλάβουμε γινόμαστε άγιοι.

[...] Οί ακολουθίες είναι μεγάλη υπόθεση. Οί ακολουθίες είναι τό πών. Τό έχω ζήσει αυτό. Άρκει πάντα νά γίνονται μέ έρωτα, μέ ένδιαφέρον, μέ άκραιφνή λατρευτική διάθεση πρός τόν Χριστό.

“Οχι άγγάρια και μηχανικά. Θέλει έρωτα, θείο ένθουσιασμό. Άν δέν αισθανόμαστε έτσι, δέν έχουνε αξία. “Οχι μόνο δέν έχουνε αξία, αλλά κάνουνε και κακό. Θά μου πείτε, «τότε, νά μήν τίς κάνουμε;». “Οχι βέβαια. Όμως όσο μπορεί κανείς νά φεύγει άπ’ τόν τύπο και νά κοιτάζει τήν ουσία. Δηλαδή νά τό θέλει, νά τό όρέγεται, νά εύχαριστείται μέ τήν προσευχή, μέ τή συνομιλία μετά του Θεού. Είναι καταστροφή ό κορεσμός.

“Εγώ τί νά σάς πώ, αυτό δέν τό ξέρω. Τίς ακολουθίες τίς έχω άπολαύσει. Δέν πιάζω τόν έαυτό μου, δέν ήξερα νά κάνω κάτι άγγάρια. Άντίθετα, άν είναι δυνατο κάθε μέρα ν’ άκουω τά ίδια, σήμερα και αύριο και μεθαύριο. Όλο τά ίδια· άλλ’ αυτό έχει αξία. Δέν χορταίνω νά τά λέω όλη τήν ήμέρα. Και πιστεύω ότι πολύ μάς ώφελούν όλ’ αυτά. Έχουν τόσους χυμούς, πού δροσίζουν τήν ψυχή και τήν τρέφουν. Κι έσείς έτσι νά δίνετε μέ τήν καρδιά σας

στόν Χριστό.

“Όταν στην Πολυκλινική τήν Μεγάλη Παρασκευή έλεγα τήν εύχή: «Δέσποτα Κύριε Ίησού Χριστέ, ό Θεός ήμών, ό μακροθυμήσας...» μπροστά στόν Έσταυρωμένο, τή διάβαζα και τή ζούσα. Τήν άλλη μέρα, στό χειρουργείο, ό καθηγητής μπροστά στά παιδιά, δηλαδή στους φοιτητές, μου λέει.

-Πάτερ, τί ώραία ήταν ή εύχή! Έσύ πρέπει νά είσαι άγιος.

-Δέν είμαι άγιος, του λέω, αλλά επειδή θέλω νά γίνω άγιος, ζητούσα τό έλεος του Θεού νά μέ κάνει άγιο και ή ψυχή μου

συγκινήθηκε. Έγώ είμαι πολύ άμαρτωλός κι αυτό ήταν μία νέυση του Χριστού.

Αυτή ή εύχή είναι καλλιτέχνημα, δέν είναι; Γι’ αυτό σάς λέω νά διαβάζετε πάλι και πάλι.

Οί λειτουργικές προσευχές, οί όποιες φαίνονται τυπικές, όταν λέγονται μέ νόημα και προσοχή, γίνονται δικές σας. Τήν ακολουθία τής θείας Μεταλήψεως, όταν τή διαβάσει και ό πιό άμαρτωλός, αγιάζεται πολύ.

“Έτσι γίνεται ή καλλιέργεια, χωρίς νά τό καταλαβαίνουμε. «Άναιμακτα». Δηλαδή άχρηστεύει ό άνθρωπος τόν παλιό έαυτό του. Τόν άχρηστεύει χωρίς πόλεμο. Δέν τόν έξοργίζει, αλλά τόν άχρηστεύει και αναπτύσσει τόν καινό άνθρωπο μέσα του.

(Γέροντος Πορφυρίου του Κανσοκαλυβίτου «Βίος και Λόγοι», σελ. 240-241 και 340-341).

